

Valeriu Munteanu (1921–1999) a fost profesor la Facultatea de Limbi și Literaturi Străine a Universității București, unde a predat limba suedeză și limba daneză. A publicat traduceri din suedeză (Hjalmar Bergman, August Strindberg, Artur Lundkvist), din daneză (Hans Scherfig, Herman Bang), și numeroase lucrări cu caracter didactic și lexicografic, precum *Dicționar suedez–român*, *Svensk–rumänsk ordbok*, *Dicționar danez–român*, *Dansk–rumænsk ordbog*. A primit ordinul suedez *Nordstjärne* (Steaua Polară) în grad de cavaler, clasa I, (1981) și ordinul danez *Dannebrog*.

Flavia Teoc este scriitoare, traducătoare din engleză, daneză și islandeză veche și specialistă în filologie scandinavă; cercetător asociat la Centrul de Studii ale Antichității Târzii al Universității din Aarhus (Danemarca). A publicat studii și lucrări de specialitate precum: *Limbajul poeziei scaldice* (2017), „The ember of the hands: Memory and transmission through kennings in Haraldsdrápa“ (2019), „The wolf of the wounds: Bodies, weapons and animals in skaldic poetry“ (2020), *Perspectiva sofianică în Saga regelui Harald* (2020), „The undocumented conversion: The role of runic inscription and skaldic poetry in revealing the conversion of the Viking population between the 8th and 10th century“ (2022), „Battle as a sacred game“ (2023).

ERIK CEL ROSU SI ALTE SAGA SCANDINAVE

Traduse din islandeza veche,
pafațate și adnotate de
Valeriu Munteanu și Flavia Teoc
și ilustrate de Rareș Ionașcu

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

© HUMANITAS, 2024, pentru prezenta ediție

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Erik cel Roșu și alte saga scandinave /
trad. din lb. islandeză veche, prefațate și adnotate de
Valeriu Munteanu și Flavia Teoc și ilustrate de Rareș Ionașcu. –
București: Humanitas, 2024
Conține bibliografie
ISBN 978-973-50-8341-0
I. Munteanu, Valeriu (trad.; pref.; adnotare)
II. Teoc, Flavia (trad.; pref.; adnotare)
III. Ionașcu, Rareș (il.)
821.113.3

EDITURA HUMANITAS

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0723 684 194

La prețul de vânzare se adaugă 2%,
reprezentând valoarea timbrului literar.

NOTA EDITURII

Volumul de față este prima ediție consistentă și reprezentativă de literatură scandinavă veche în traducere română. Primele trei texte, *Saga despre Gísli, fiul lui Thorbiörn Súr*, *Saga despre Hrafnkell*, *Saga despre Gunnlaugr Limbă de Șarpe*, în traducerea și cu prefața lui Valeriu Munteanu, au fost publicate inițial în 1980, la Editura Eminescu. Prezentul volum le reia ca atare, cu minime unificări în aparatul de note (nu am unificat însă grafia numelor proprii, care diferă la cei doi traducători, tocmai pentru a da seamă de diversele convenții filologice). *Saga lui Erik cel Roșu* a fost tradusă de Flavia Teoc din islandeza veche special pentru acest volum, pentru a mijloci publicului de la noi întâlnirea cu cel mai celebru personaj al narațiunilor istorice scandinave. *Saga regelui Harald*, tradusă, prefațată și bogat adnotată de Flavia Teoc, a apărut în 2019 la Editura Casa Cărții de Știință. Ea încheie în mod firesc volumul: moartea lui Harald Hardrada pune capăt epocii vikinge.

PREFAȚĂ LA TREI SAGA ISLANDEZE

În Islanda cea pierdută în negurile îndepărtate ale nordului se conturează pe la începutul mileniului nostru, pentru prima dată în spațiul scandinav, o tradiție literară.

Apariția literaturii în Islanda se datorează norvegienilor, care au populat aceste pământuri nelocuite până în a doua jumătate a secolului al IX-lea. Se apreciază că în perioada 870–930 s-au stabilit în Islanda peste 30.000 de oameni.

Departate de țara de origine, izolați în singurătatea lor insulară, nostalgici, norvegienii păstrează timp îndelungat, prin transmitere orală din generație în generație, creațiile lor poetice. După ce *Althing*-ul (forum legislativ și judecătoresc suprem) din anul 1000 hotărăște încreștinarea islandezilor, scrisul pătrunde și în acest spațiu geografic, și tezaurul poeziei scandinave păgâne începe să fie consemnat în scris.

Distingem în cadrul literaturii nordice vechi:

1. *Edda*, o culegere de cântece eroice și legende despre zei, concepute într-un stil viguros, lapidar, plin de tensiune lăuntrică, păstrată într-un manuscris din secolul al XIII-lea.

2. *Poezia scaldică*, creată de poeții de la curtea regilor norvegieni. Ea cântă într-un ton panegiric faptele de vitejie ale domnitorilor și evenimente istorice mai importante. În Norvegia poezia scaldică apare prin secolul al IX-lea și dispare pe la finele secolului al X-lea, în schimb înfloresc din plin în secolele următoare în Islanda, caracterizându-se printr-o mare varietate de forme strofice, printr-o limbă metaforică extrem de complicată și transcrieri poetice aproape baroce.

3. *Saga*¹ este cea mai originală specie literară, fiind în același timp specific islandeză. Într-o accepțiune mai restrânsă, prin saga se înțeleg narațiunile vechii literaturi scandinave, născute în secolele X–XIV, și care relatează despre momente istorice, sau evenimente din viața unor gospodari înstăriți, fiind împletite și cu elemente din mitologia nordică.

S-au păstrat peste treizeci de saga, la care se mai adaugă cam patruzeci de narațiuni scurte, de factură nuvelistică, care relatează numai despre o singură întâmplare.

¹) Noțiune înrudită cu cuvântul german *Sage*, dar nu sinonimă; derivă de la verbul *sagen* (a spune, a zice, a relata) și înseamnă în accepțiunea cea mai largă „povestire“.

Aceste narațiuni sunt foarte diferite ca epocă, stil și lungime. Porțiunile lor variază între câteva pagini și dimensiunile unui roman (de exemplu *Saga despre Niáll* cuprinde aproximativ 450 de pagini). Ele diferă și prin conținut. Astfel, sunt considerate drept saga povestirile hagiografice (traduse în majoritate din latină), biografiile ample ale episcopilor islandezi din prima perioadă de după încreștinare (secolele al XI-lea și al XII-lea), cronicile despre viața și faptele regilor norvegieni, povestirile despre personaje mitice și evenimente din epoca eroică¹ (numite și *Fornaldar sögur*, adică „povestiri din timpurile vechi“).

Cel mai autentic și specific tip de saga îl reprezintă însă așa-numitele „saga de familie“ (*Isländinga sögur*)², care relatează despre fapte de vitejie și întâmplări din viața unor gospodari înstăriți, în special din perioada 900–1030, consemnarea în scris având loc abia prin secolul al XIII-lea.

„Saga de familie“ reia deci, pe plan literar, o serie de povestiri orale despre evenimente petrecute cu două–trei secole înainte, de multe ori în epoca descinderii – fapt care explică frecvența strămutare a acțiunii din Norvegia în Islanda și înapoi.

Se pare că povestirile s-au născut aproape simultan cu evenimentele zugrăvite și au supraviețuit multă vreme prin transmitere orală, din care cauză întâlnim variații de la un manuscris la altul, mici inconveniențe în succesiunea episoadelor și chiar inadvertențe în conexiunile cauzale.

Așadar, saga reprezintă, în forma sa scrisă, o construcție dusă până la desăvârșire a unui cadru oral preexistent. În mod inevitabil vom găsi deci o continuitate între perioada orală și cea scrisă și este probabil că varianta scrisă a preluat în mare măsură forma și tehnica variantei premergătoare.

În ce constă saltul calitativ de la o variantă la alta și cum s-a petrecut consemnarea în scris? – iată o problemă care a suscitat în decursul timpului numeroase discuții.

Teza apariției spontane în scris a acestor saga, ca niște capodopere lipsite de trecut și provenite din imaginația unui singur poet, nu rezistă unei analize critice mai profunde (de altfel, chiar și numai frecvența unor formule ca: „se spune că...“, „se povestește că...“, „oamenii spun că...“ etc. implică accepțiunea unei tradiții orale preexistente).

¹) Adică din secolele X–XII. ²) Ele ocupă și numeric un loc considerabil, și anume cam douăzeci din totalul de saga cu conținut laic.

Dar nici teza consemnării automate în scris a unei versiuni orale nu poate fi acceptată. E greu de imaginat că unele saga de mari proporții, care ajung și până la 60.000 de cuvinte, s-ar fi putut naște fără nici o contribuție din partea celui care a scris-o.¹

Cu alte cuvinte, autorul anonim preia tradiția orală, dar el este și un poet creator; saga este compoziție literară, și nu simplă tradiție codificată, cuantumul de aport personal variind, bineînțeles, de la o povestire la alta.

Apariția acestor narațiuni adeseori simultan cu evenimentele care le-au generat le asigură până la un anumit grad un fond istoric, care constă mai ales în amplasările geografice, numele unor prinți și domnitori din acea epocă, ecoul unor evenimente istorice mai importante, anumite elemente privitoare la obiceiurile și moravurile timpului. Valoarea acestui fond nu trebuie însă exagerată. Astăzi, teza că saga ar oferi o sursă de cunoaștere nemijlocită a istoriei culturii scandinave din jurul anului 1000 este privită cu scepticism, având în vedere numeroasele adaosuri mistice, legendare și romantizante.

La aceasta se mai adaugă faptul că consemnarea în scris are loc cu unul–două secole după geneza lor, ceea ce duce la o întrepătrundere de elemente din diferite epoci. Pe fondul preluat prin tradiție se grefează caractere specifice unei epoci mai noi, iar osmoza nu este totdeauna deplină și convingătoare. Și acest lucru se evidențiază cu o deosebită pregnanță când analizăm fondul religios și etic al povestirilor.

Momentul încreștinării face parte din acțiunea multor saga – unele evoluează aproape integral în era creștină –, eroii clădesc biserici, sunt înmormântați în ele... și, cu toate acestea, în majoritatea lor etosul dominant rămâne cel păgân, elementele creștine fiind interpolări supraadăugate.

Saga reflectă în special spiritul unei societăți eroice precreștine, al cărei cod etic nu era cu nimic mai puțin strict decât cel creștin; și nimeni nu putea să se încumete să sfideze opinia colectivității fără a fi pedepsit.

Constituente determinante ale acestei etici sunt conștiința faimei și sentimentul onoarei. Cu cât individul era mai independent, cu atât mai mult era supus unor reguli de comportare izvorâte dintr-un cod al onoarei

¹) Ceea ce pare să se fi preluat intact sunt faptele nude, genealogiile și uneori strofele scaldice.

generat pe de o parte de solidaritatea de clan, pe de alta de libertatea de acțiune. Vikingul era obligat să-și apere membrii familiei și să-i răzbune pe cei lezați în integritatea lor fizică sau morală. Vătămarea onoarei impunea obținerea unei cât mai grabnice și depline satisfacții, gradul de gravitate al delictului fiind stabilit de partea vătămată, în funcție de măsura în care onoarea fusese lezată. Dacă partea lezată se considera superioară ca poziție socială față de vinovat, ea putea omorî pe o rudă mai însemnată a acestuia, obținând astfel o *restitutio in integrum* (de exemplu Hrafnkell din *Saga despre Hrafnkell* se consideră răzbunat ucigându-l pe Eyvindr, fratele lui Sámr, pe care îl considera mai valoros decât pe Sámr).

Bineînțeles că, în asemenea condiții, abuzurile nu erau o raritate, din care cauză vechii islandezi ne apar din perspectiva de astăzi ca niște oameni extrem de sângeroși. Acest lucru nu poate, evident, să fie negat în întregime; trebuie totuși să subliniem că ei nu doreau neapărat vărsarea de sânge, ci doar să obțină satisfacție pentru onoarea lezată. Aceasta, însă, se realiza de cele mai multe ori, în mod paradoxal, tocmai pe calea vărsării de sânge!

Tot o trăsătură a spiritului vechii societăți eroice este fatalismul care străbate cele mai multe saga. El nu se manifestă numai în existența unor obiecte aducătoare de nenorociri (de exemplu paloșul din *Saga despre Gísli*), ci este parte organică a însăși concepției de viață a eroilor, devenind o componentă structurală a povestirilor. Credința în atotputernicia destinului era atât de înrădăcinată, încât îi erau supuși și zeli, iar trecerea la creștinism nu a diminuat-o cu nimic.

Toate acestea nu afectează însă mult lăudatul „realism” al vechilor saga islandeze, care în esență caută să zugrăvească viața în toată duritatea ei.

Saga este o narațiune în proză, întreruptă pe alocurea de versuri scaldice. Aceste versuri au o funcționalitate foarte clară: pe lângă elementul panegiric preluat din faza lor de evoluție pre-islandeză (de exemplu unele din poeziile din *Saga despre Gunnlaugr*), ele reprezintă de multe ori o parte componentă a conținutului, rezumând succint o evoluție trecută sau anticipând una viitoare. Între stilul contorsionat, criptic, metaforic al versurilor scaldice¹ și proza simplă, lapidară, clară, săracă în epitete există incontestabil o doză de incongruență.

¹) Metaforele sunt uneori foarte greu de interpretat, descifrarea lor necesitând și numeroase cunoștințe asupra epocii. Din această cauză, majoritatea traducătorilor redau doar sensul general al lor, în limbaj comun.

Pe plan temporal evoluția este lineară, totuși saga cunoaște atât retrospectivele, cât și anticipările. Acestea din urmă sunt deosebit de numeroase, fiind reprezentate – pe lângă unele versuri scaldice – și prin vise care se împlinesc, presimțiri, avertismente, profeții, obiecte fatale sau observații directe ale autorului. Retrospectivele constau în genealogiile intercalate cu ocazia introducerii unui nou personaj în acțiune. Aceste genealogii constituie unul din elementele cele mai obositoare pentru cititorul de astăzi, mai ales datorită acribiei autorului de a nu sări peste nici o verigă a complicatelor încrengături familiale. Legăturile sunt uneori atât de ramificate, încât editorii și traducătorii obișnuiesc să anexeze câte un arbore genealogic, care să ușureze lectura (de exemplu în *Saga despre Njáll* apar cam 600 de personaje, din care vreo 25 sunt activ angajate în conflict). Simultanitatea acțiunilor este sugerată prin formule ca: „În aceeași vreme trăia...“, „Tot în vremea aceea...“, „Toți cei amintiți au trăit în aceeași vreme...“ ș.a.

Arhitectonica narațiunilor și măiestria lor artistică impresionează și astăzi.

Acțiunea unei saga este îndeobște dinamică, concentrată, vie, orientată stringent și logic spre climax și deznodământ. Digresionile sunt rare și apar doar atunci când – în spiritul tradiției și al gustului literar al epocii – autorul le considera necesare (căci pentru cititorul de astăzi unele digresii sunt resimțite ca inutile) pentru elucidarea povestirii. Foarte rare sunt descrierile naturii (și ele apar numai funcțional) și discursurile moralizatoare.

O trăsătură caracteristică a realismului manierei narative este atitudinea obiectivă și neutră a autorului. Deși se poate presupune că autorii sunt uneori descendenți ai uneia sau alteia dintre familiile al căror conflict este prezentat în saga respectivă, aceștia încearcă în mod consecvent să se situeze pe o poziție de neutralitate plină de demnitate și umanitarism, apreciind cu obiectivitate și fără părtinire caracterele și faptele eroilor. Analiza psihologică directă este însă aproape inexistentă, eroii nu-și dezvăluie gândurile și sentimentele decât cel mult – în formă criptică și metaforică – în unele versuri scaldice. Și totuși, momentul psihologic este prezent, decurgând din modul de acțiune al eroilor, din comentariile succinte ale altor personaje – uneori chiar din reticența eroilor de a-și etala sentimentele. S-a spus nu o dată că farmecul acestor povestiri rezidă tocmai în simplitatea lor monumentală, în imboldul pe care lipsa de verbositate a eroilor ni-l dă să citim printre rânduri și să intuim modulații și inflexiuni sufletești ascunse, dar nu mai puțin gingașe.

Acțiunea unei saga evoluează în conformitate cu o schemă destul de stereotipă:

După capitoul (sau capitolele) introductiv, care prezintă personajele principale, eventual și unele date istorice, urmează partea centrală, care conturează înnodarea conflictului. Acesta are loc fie între două personaje, fie între un personaj și un grup advers, fie între două grupuri de oameni. Conflictul este declanșat de obicei de o insultă sau de lezarea integrității fizice a unui erou; el este agravat prin diferite mașinații și intrigi, prin vorbe de ocară sau acte de violență, atinge un punct culminant dramatic și apoi se îndreaptă spre deznodământ. În șaisprezece saga, acesta constă în moartea eroului principal, în trei pier alți eroi, iar în două finalul aduce înfrângerea morală a eroului, fără vărsare de sânge.

Uneori lanțul continuă, moartea sau înfrângerea eroului fiind răz-bunată – pe calea legii sau în mod sângeros – de către membrii familiei, și în câteva saga această răzbunare este și ea răz-bunată în continuare.

Există însă și povestiri (cam zece la număr) în care deznodământul duce la împăcarea părților învrăjbite, fie prin înțelegere reciprocă, fie prin hotărârea unei instanțe judecătorești (*Althing*-ul sau vreun *thing* local), pe care părțile se obligă să o respecte.

Cercetările mai recente au constatat prezența unei serii de asemănări structurale și tematice între saga și poemele eroice scandinave și germanice din *Edda*.

Astfel, acțiunea se bazează îndeobște pe un conflict generat de lezarea onoarei, de setea de mărire sau de iubire; ea se grupează în jurul acestui conflict central, galeria personajelor se împarte între cele două tabere învrăjbite, deznodământul este de cele mai multe ori tragic și sângeros. Și atmosfera îmbibată de fatalism și elemente prevestitoare, exacerbarea simțului onoarei, disprețul față de primejdie și moarte, precum și evoluția baladescă de la un punct culminant la altul și dialogul plin de vervă apropie saga de cântecul eroic.

S-a conchis de aici că autorii anonimi de saga nu au creat o specie literară cu totul nouă, ci au prelucrat, perfecționat și completat un cadru tradițional, și anume cadrul poemului eroic. Dar, spre deosebire de cântecele din *Edda*, saga este strâns legată de viața reală a timpului.

Publicăm în acest volum, pentru prima dată în traducere românească, trei saga islandeze care prezintă, fiecare, un alt specific în cadrul acestei originale specii literare.

Cu ambianța sa plină de patetism și melancolie, *Saga despre Gísli* este considerată de mulți autori drept cea mai impresionantă narațiune de acest gen, evoluția ei tragică fiind inspirată din ciclul despre Sígurd din *Edda*.

Saga povestește despre soarta tristă a unui proscris care devine victima unui destin neînduplecat, în ciuda forței sale fizice și a tăriei de caracter.

Caracteristic pentru această saga este locul important pe care îl ocupă elementele creștine. Opoziția creștinism–păgânism devine pregnantă în special în versurile care sintetizează visurile lui Gísli în legătură cu cele două femei: cea binevoitoare, luminoasă, care aduce mângâiere în sensul învățăturii creștine, și cea neprietenoasă, întunecată și sângeroasă, care câștigă încetul cu încetul preponderență asupra celei dintâi, ca întruchipare a păgânismului.

Interesant este însă că și Audr, soția lui Gísli, acționează într-un mod mult mai apropiat de creștinism decât majoritatea personajelor feminine din celelalte saga. Astfel, când Audr are de ales între fidelitate față de soț sau față de gintă, ea îl alege pe soț, în timp ce, de pildă, Gudrun, fiica lui Gjúki – personajul feminin din poemul eroic „Atlakvida“ din *Edda* – pusă, la curtea regelui Atila, în fața aceleiași alternative, nu pregetă nici o clipă să treacă de partea fraților ei, conform tradiției vechi germanice.

Anii triști și grei de pribegie ai lui Gísli sunt luminați de abnegația și dragostea soției sale, care îi rămâne credincioasă până la capăt. Iar după moartea lui Gísli, Audr se încreștinează și pleacă „spre sud“ (adică spre Roma), de unde nu se mai întoarce.

Toate acestea întăresc supoziția că poetul care a așternut în scris *Saga despre Gísli* a fost un cleric și că versurile sus-amintite nu sunt versuri scaldice, ci reprezintă aportul personal al autorului.

Dar cu toate acestea autorul nu a reușit să modifice fondul structural și concepția de bază a povestirii. Lucrurile se îndreaptă spre calea predestinată, în ciuda tuturor încercărilor de a o contracara, după cum recunoaște Gísli resemnat.

Gísli însuși este un personaj armonios, pozitiv, demn și integru, dornic să întrețină relații bune cu semenii săi. În ciuda calităților sale incontestabile, el este însă împins spre pieire de un destin implacabil, pe care autorul încearcă în zadar să-l atenueze, numindu-l pe Gísli un „om fără noroc“.

Pare ciudat la prima vedere că un erou ca Gísli nu este în final răzbutat – căci încercarea neizbutită a surorii sale Thórdís rămâne un episod

lipsit de importanță. În realitate, Gísli obține o compensare pe plan moral prin confruntarea cu adversarii săi, care sunt prezentați ca niște oameni lipsiți de curaj și de demnitate. Astfel că, în cele din urmă, Gísli, cel doborât, apare ca învingătorul moral.

Din punctul de vedere al compoziției, *Saga despre Gísli* este foarte rotunjită și coerentă. Partea introductivă prefigurează deja acțiunea viitoare, iar conflictul central evoluează într-o gradație bine dozată și dramatică până la climax și apoi la deznodământ. Gísli intuiește de timpuriu linia fatală de evoluție a evenimentelor și se ridică la o măreție tragică tocmai prin modul în care își înfruntă, pas cu pas, soarta.

Saga despre Hrafnkell este o povestire moralizatoare prin excelență. Ea vrea să demonstreze că trufia poate fi până la urmă înfrântă. Personajul principal evoluează pozitiv: în urma umilirii sale bine-meritate, Hrafnkell devine un om mai înțelept, mai înțelegător, mai bun. O asemenea transformare este relativ rară în saga, unde personajele sunt prezentate linear, rămânând de obicei neschimbate de la început până la sfârșit.

Saga despre Hrafnkell reprezintă un punct culminant al măiestriei artistice. De o concizie și o claritate remarcabile, ea are o compoziție navelistică perfect echilibrată, ca o sferă în care toate punctele de pe suprafață gravitează în mod egal în jurul centrului. Contururile psihologice ale celor opt personaje angrenate în acțiune sunt sesizate cu o deosebită finețe, digresiunile împovărătoare lipsesc de data aceasta aproape cu desăvârșire, iar spațiul mare acordat dialogului (cam 55 la sută) conferă narațiunii fluență și un ritm dinamic. Pentru cititorul de astăzi lectura este facilitată și de faptul că autorul renunță la genealogii, astfel că saga se apropie cel mai mult de o povestire realistă modernă.

Deși nu însumează toate calitățile primelor două, *Saga despre Gunnlaugr Limbă de Șarpe* pare să fie una din cele mai cunoscute în afara Islandei. S-ar putea ca la această popularitate să fi contribuit și faptul că acțiunea este proiectată pe un fond istoric – domnitorii și luptele amintite fiind consemnate în cronici. Dar și tema tratată a cucerit cititorii, căci saga reprezintă un mic roman de dragoste în care vitejia și spiritul de aventură ale vikingului merg mână în mână cu o atitudine de autentic cavaler medieval. În ultimă instanță, Gunnlaugr luptă mai mult pentru dragoste decât pentru onoare. Or tocmai din acest punct de vedere saga formează o excepție în comparație cu altele. Și Helga cea Dalbă,

care se ofilește din cauza dragostei și moare în cele din urmă cu privirile ațintite asupra mantiei primite de la Gunnlaugr, se apropie prin sentimentalismul ei mai mult de Ophelia lui Shakespeare și de Gretchen a lui Goethe decât de femeile-bărbat, vajnice și neînduplecate, din alte saga sau din vechile poeme eroice.

Ceea ce i s-a reproșat acestei narațiuni este că autorul diluează în oarecare măsură povestea de dragoste, acordând un spațiu prea întins peregrinărilor lui Gunnlaugr de la o curte princiară la alta. În concepția autorului, însă, și în conformitate cu gustul epocii, aceste episoade erau necesare, ele conturând cavalerismul și vitejia lui Gunnlaugr.

Și Helga cea Dalbă a fost considerată ca o figură prea palidă, mai ales că relațiile ei cu Gunnlaugr sunt lăsate în umbră, putând fi doar indirect intuite.

Cu toate acestea, atmosfera sentimentală, spiritul cavaleresc și cultul femeii au făcut ca *Saga despre Gunnlaugr Limbă de Șarpe* să devină de timpuriu una din cele mai cunoscute pe continentul european.

VALERIU MUNTEANU, 1980

Pronunțarea unor nume de persoane și toponime

- Accentul în limba islandeză cade totdeauna pe prima silabă.
- Spre deosebire de limba română, unde avem doar vocale relativ scurte, în limba islandeză există, ca și în celelalte limbi germanice, atât vocale lungi, cât și scurte. Cele lungi sunt marcate prin semnul : după vocala respectivă.
- În transcrierea fonetică, dată în paranteză, semnul Θ , corespunzând lui *th*, redă consoana aspirată ce se pronunță cu limba ținută între dinți (ca în limbile engleză, spaniolă și greacă).
- \ddot{O} , în transcrierea fonetică, reprezintă vocala \ddot{o} (de ex. din numele orașului german Köln), care se pronunță cu poziția limbii ca pentru *e*, iar cu buzele rotunjite ca pentru *o* (cf. și cuvintele franceze *peuple*, *feu* etc.).
- \ddot{U} , în transcrierea fonetică, reprezintă vocala islandeză *u* sau vocala \ddot{u} (de ex. din numele orașului german München), care se pronunță cu poziția limbii ca pentru *i*, iar cu buzele rotunjite ca pentru *u* (cf. și cuvintele franceze *prune*, *lune* etc.).

Ádalból (audalboul)
Álfdís (aulfdís)
Althingi (alþingi)
Ásgerðr (ausgierðr)
Auðr (öidr)
Björn (biörðn)
Brú (bru:)
Dýra (di:ra)
Eyólfur (eloulfur)
Eyvindr (elvindr)
Fliótsdalr (flioutsda:lr)
Freyr (freir)
Geirmundur (giermünder)
Gísli (gisli)
Guðríður (gvüðriður)
Gunnlaugr (günlöigr)
Guðrún (gvüðrun)
Hávarðr (hauvarðr)
Hóll (houtl)
Hrafn (hrapn)
Hrafnkeil (hrapnkietl)
Illugi (itlúi)

Jófríður (ioufriður)
Lagarfljótt (la:garfliout)
Öláfr (oulaufur)
Önundur (önünder)
Öxará (öxarau)
Saeból (saiboul)
Sámr (saumur)
Súr (su:r)
Sandá (sandau)
Sveinn (sveidn)
thing (Þing)
Thórdís (Þourdis)
Thórarinn (Þourarin)
Thorbiorn (Þorblörðn)
Thórður (Þourður)
Thorgeir (Þorgieir)
Thorgrímr (Þorgrimr)
Thorkell (Þorketl)
Thorsteinn (Þorsteidn)
Thingvellir (Þingvetlir)
Vésteinn (viesteidn)

SAGA DESPRE GÍSLI,
FIUL LVI
THORBIÖRN SÚR

Pe vremea când începe această povestire, în Norvegia

domnea regele Hákon¹; el fusese crescut de regele Ethelstan al Angliei² și domnia lui se apropia, acum, de sfârșit. În valea Súrнадalr³ trăia tot pe atunci un bărbat numit Thorkell, cu rang de *hersir*⁴. Thorkell era însurat cu Ísgerdr și avea trei fii. Cel mai mare se numea Ari, al doilea Gísli, iar cel mai mic Thorbiörn. Toți trei crescuseră acasă, în valea Súrнадalr.

În fiordul Fibuli din ținutul Nordmoeri își durase gospodăria un bărbat cu numele de Ísi. El era căsătorit cu Ingigerdr, de la care avea o fiică, pe Ingibiörg. Pe aceasta a pețit-o Ari, fiul lui Thorkell din valea Súrнадalr, și părinții i-au dat-o de nevastă. Ingibiörg a primit o zestre frumoasă și un rob numit Kolr, care a însoțit-o în fiordul Fibuli.

Tot în vremea aceea țara era străbătută în lung și în lat de Biörn cel Negricios, un *berserk*⁵ care-i provoca la luptă pe toți cei ce nu voiau să-i facă pe plac. În iarna aceea Biörn veni la Thorkell, în valea Súrнадalr. Gospodăria era condusă de Ari, fiul lui cel mai vârstnic. Biörn îi ceru lui Ari să aleagă una din două: ori să se bată cu el în duel în insula Stokkahólm din mijlocul râului ce curge prin valea Súrнадalr, ori să-i cedeze nevasta. Ari nu stătu mult pe gânduri și-i răspunse că mai degrabă se bate decât să se facă de rușine și el, și soția lui. Și astfel hotărârea să-și măsoare puterile peste trei zile. La sorocul dat, cei doi se întâlniră în insulă⁶, și în duelul care avu loc Ari își pierdu viața.

¹) A domnit între anii 935–961. ²) A domnit între anii 925–940.

³) Súrнадalr, numele văii de unde se trăgea Thorbiörn, fiul lui Thorkell.

⁴) Căpetenie peste un ținut. Rang de conducere asupra locuitorilor dintr-un *héred* (district), inițial ocupat de o ceată de călăreți. ⁵) Războinic viking care lupta în primele rânduri (de pildă la prora unei corăbii). *Berserk*-ii se băteau cu o furie turbată. Nu se gândeau la propria apărare, unica lor preocupare fiind să răpună cât mai mulți adversari. ⁶) Înainte de anul 1008 (când au fost interzise în Islanda), duelurile aveau loc,

Biörn crezu acum că dobândise atât averea, cât și nevasta. Dar Gísli susținu sus și tare că își dă mai bine și el viața decât să se întâmple așa ceva, și că e gata să se bată în duel cu Biörn. Atunci Ingibiörg îi spuse:

— Dacă m-am măritat cu Ari, nu înseamnă că nu aș fi dorit mai mult să mă mărit cu tine. Robul meu Kolr are un paloș căruia îi zice Argint-Cenușiu. Roagă-l să ți-l împrumute; cel care îl mănuieste în luptă izbândește negreșit.

Gísli îl rugă pe Kolr să-i împrumute paloșul. Acesta i-l dădu, dar nu bucuros. Gísli se pregăti de luptă și, în duelul care avu loc, Biörn fu până la urmă răpus. Gísli era încredințat că obținuse o mare izbândă. El îi ceru mâna lui Ingibiörg, gândindu-se că ar fi bine ca o femeie atât de vrednică să rămână în familie, și Ingibiörg consimți. Gísli luă în stăpânire întreaga avere și deveni un om cu vază. Curând după aceea muri și tatăl său, și Gísli îl moșteni. El dădu ordin să fie omorâți toți cei care îl însoțiseră pe Biörn. Robul Kolr își ceru înapoi paloșul, dar Gísli nu voi să i-l mai dea, oferindu-i în schimb bani. Kolr însă nici nu voia să audă de așa ceva, ținând morțiș să-și reprimească paloșul. Și cum Gísli întârzia să i-l înapoieze, Kolr se înfurie și se năpusti asupra lui, lovindu-l atât de puternic, încât îi pricinui o rană adâncă. Gísli îl lovi și el pe Kolr, dar cu atâta forță, că, după ce crăpă țeasta robului, Argintul-Cenușiu se frânse în două. Și astfel muriră amândoi.

După toate acestea, Thorbiörn luă în stăpânire întreaga avere rămasă de la tatăl său și de la cei doi frați. El se stabili la Stokkar, în valea Súrнадalr, și o ceru de nevastă pe Thóra, fiica lui Raudr din insula Fridarey; întrucât tatăl ei

de obicei, pe o insulă. După aceea, multe dueluri s-au dat și în locuri neînconjurate de apă.

- 5 *Nota editurii*
- 7 *Prefață la trei saga islandeze*
17 ***Saga despre Gísli, fiul lui Thorbiörn Súr***
 Traducere și note de Valeriu Munteanu
- 101 ***Saga despre Hrafnkell***
 Traducere și note de Valeriu Munteanu
- 139 ***Saga despre Gunnlaugr Limbă de Șarpe***
 Traducere și note de Valeriu Munteanu
- 187 *Prefață*
195 ***Saga lui Erik cel Roșu***
 Traducere și note de Flavia Teoc
- 235 *Prefață*
239 ***Saga regelui Harald, de Snorri Sturluson***
 Traducere, note și comentarii de Flavia Teoc

Această ediție a fost îngrijită de Luminița Drăgan și Andreea Niță, împreună cu Radu Gârmacea, care a realizat și concepția grafică. Paginarea a fost făcută de Florina Vasiliu, cu caractere Maiola. Ilustrațiile au fost pictate în guașe de Rareș Ionașcu, care a interpretat desene, motive și compoziții din arta scandinavă veche. Lucrarea s-a dat la tipar la Monitorul Oficial spre a se imprima la două culori pe hârtie de volum tonată de 80 de grame fabricată în Scandinavia, în ziua de 24 aprilie 2024, când s-a întocmit și acest **colofon**